

د چرگانو توغکي

(Newcastle disease)

د دی رنخ واقع کیدل
په افغانستان کی
پېژندل شوي.

۱. تعريف

د چرگانو توغکي يا نيوکاستل (New castle disease – ND) يوه سيستميکه ويروسی ساري ناروغي د چرگانو ده چه په شکل د شيعي يا (outbreak) منئ ته راھي او زيات شمير چرگان په رنخ اخته کوي او د مريني درجه پکنۍ خورالوره ده.

۲. عامل

عامل د دی رنخ نيو کاستل ديزيز ويروس 1[New castle disease virus-1] APMV- سره هم ياديرى چه عضوه د او لاروس (Avula virus) د جنس او پاراماکسو ويرودا (Paramyxo viridae) له فاميله څخه دی د NDV په دوه دلو طبقه بندی شوي دی چه دواوه دلي د مرض د شدت د قوت اندازه منعکس کوي. په زړه طبقه بندی کي دا ويروسونه په ويلوجينيك (Velogenic)، ميزوجينيك (Mesogenic) او لينتوجينيك (Lentogenic) ويشل شوي و چه ويلوجينيك (Velogenic) ويروس د خاص پاملنۍ ورؤ. په نوي طبقه بندی کي د NDV په داخل د معزکي د مرض د توليدو د قوت د شاهيس په زياته اندازه سره د هغوی د مرض د توليد د قوت (مرض توليدونکي شميرل شويدي > ۰.۷). په اساسی صورنيسي.

۳. انتقال

د ناروغه چرگ افرازات او ترشحات په زياته پيمانه دا ويروس لري مریضي د مستقيم تماس او د ککرو او ملوث شوو كالو او سامان الاتو په واسطه سره هم صورت نيسی. د پنجره نه پاكوالی د مرض د انتقال منبع شميرل کيري.

۴. نوع د حیوان چه مبتلا کېږي

له ۲۵۰ څخه زیاتی نوعی د التونکو په NDV اخته کیری. دوی زیات وختونه په اهلی التونکو کی لیدل شویدی.

NDV په دیره کمه اندازه سره په انسانانو کی مریضی منځ ته راولی شی.

انسانان مبتلا کوي او بیا په هغوي کي د سترګو د کانجكتیوا التهاب چه مختص د هماګه شخص پوری محدود وي منځ ته راوري.

۵. کلینیکی نبې

د مرض پته دوره له ۲ څخه ۱۵ ورځی نیسي. د مبتلا کيدو درجه معمولاً لوره وي. د ویروس د ضعیفه نژاد د مداخلی په صورت کي یوه کمه اندازه د محسولاتو په تولید کي لړوالی او معمولی غوندي سیستم ستونزی منځ ته راوري. د ویلو جنیک (*Velogenic*) د دلي د مداخلی په صورت کي مریضی یو له دوه لاندی حالاتو نو څخه منځ ته راوري ویسیرو ترووفیک (*Viscerotropic*) او یا نیرو تروپیک (*Neurotropic*).

په نیوروتروفیک شکل کی التونکی مخ په وراندی ډول سره ستومانتیا له ځانه بنائي رنځور وي. غاره ئی کرده او اوپیستوتونوس (*Opisthotonus*) وی بالخره شلیری او نه شی کولای چه خپل ځان سم کری.

د وسیروتروفیک *Viscerotropic* شکل کوم چه له نیورو تروپیک (*Neurotropic*) څخه په سرعت سره واقع کېږي التونکی پېر ستومانه او ممکن د سترګو د کانجكتیوا التهاب هم ولري نس ناسته پکښی منځ ته راخي د مړینې درجه په ویلو جنیک (*Velogenic*) شکل کي ۱۰۰ فیصده رسیرو.

۶. غیری معمولی موندنی

بنکاره زخمونه د وسیروتروپیک (*Viscerotropic*) او ویلو جنیک (*Velogenic*) نژادونو د موجودیت په وخت په نظر راخي مشخصه علامي ئی د توری لویوالی، شکیدنه او د هغه د پاسه د څالونو موجودیت (مره انساج). د سیکوم د نونسل (*Tonsils*) په برخه خونریزی او د کولمو په لمفوئیدونو کی نقطه ای خونریزی لیدل کیری. نور ممکنه افات

په افغانستان کی د خاریو ساری رخونه

د پانقراص د انساجو مرینه او د مینځه تلل او د بیوس د پرسینې څخه عبارت دی. د نیورو تروپیک (*Neurotropic*) نژاد د مداخلی په صورت کی با وجود د دی چه نښی نښانی په دراما تیکی دول موجود وی مګر قول انساج په شمول د مغز نور مال معلومیږي.

۷. تشخيص

ویلوجنیک (*Velogenic*) شکل د مرض د (HPAI) څخه تنها د کلینیکی او نورو برجهسته نښو په بشودلو سره په اسانی سره فرق نشی کیدلای، لابراتواری ازمونی د قطعی تشخيص لپاره ضروری دی چه د هیمو اگلوتینیشن (*hemagglutination*) او PCR ازمونو باید اجراکړل شی. د ویلو جنیک (*Velogenic*) نوع د NDV د تشخيص تقریقی لپاره اوین انفلونزا (*Avian influenza*) ، فول کلورا (*Fowl cholera*) ، ګمبورو مرض (*Gumboro*) ، ازادي هوا کم والی، د اوبو کمبود (په زیاته اندازه سره د بدنه د اوبو ضایع کیدنه) په نظر کی ونیسي.

۸. درمنه

هغه التونکی چه په NDV اخته وی کومه خاصه تداوی نه لري.

۹. مخنيوي او ګنټرول

ښه او موثره لیاره د مخنيوي داده چه چرګانو ته د مریضي د خپریدو مخه ونیول شی. په تجارتی دول سره واکسینونه موجود دی اما په لمړی قدم کی د ضعيفه نژادونو په مقابل کي دوي محافظه کوي او په مکمل دول سره د ویلو جنیک *Velogenic* د نژاد ارګانیزم په مقابل کي مخنيوي نه شی اولی.

لوی خالداره توری-NDV.

خونریزی د کولمو په
دیوال او رندی کولمی د تونسل
په برخه کی (Tonsils).